

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK REALIZÁLÁSA A GYAKORLAT ÉS A KUTATÁS KÖZÖS FELADATA*

KERESZTESI BÉLA
az MTA levelező tagja,
az Erdészeti Tudományos Intézet főigazgatója

Az erdőgazdasági és elsődleges faipari kutatás öt főhivatású kutató, illetőleg oktatási intézményben és több vállalati kutató-fejlesztő részlegben (Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinát, Nagykovácsói, Mátrai, Felső-tiszai, Zalai, Kiskunság EFAG, Pilisi Parkerdőgazdaság, Kiskunhalasi ÁG) folyik. A főhivatású kutatóintézményeknek az élőfatermesztés egy emberöltőt is meghaladó idejét tekintve a közép- és hosszú távú kísérleteket és kutatásokat kell elsősorban végezniük. A vállalati kutató-fejlesztő részlegek pedig elsősorban a termelő-tevékenységgel kapcsolatos rövid átfutású vizsgálatokat látják el, és gyakran kapcsolódnak a főhivatású intézetek kísérleteihez, vagy adaptálják eredményeiket.

A VI. ötéves terv előkészítése során az ERTI Intézeti Tanácsa áttekintette az elmúlt öt év során készített kutatói jelentéseket. Jelentős hányaduk — megítélésünk szerint — olyan eredményekről ad számot, melyek vagy közvetlen gyakorlati bevezetésre ajánlhatók, vagy közvetve segíthetik a gazdasági célkitűzések megvalósítását. Ezen eredmények többsége előadások, szakkikkek formájában már publikálásra került, a szakközönség megismerhette őket. Mégis szükségesnek láttuk, hogy rövid ismertetőiket füzetben összefoglalva az erdőgazdaságok rendelkezésére bocsássuk. Szerettük volna ezzel megkönnyíteni áttekintésüket, ismételten felhívni rájuk a figyelmet.

Az erdészeti kutatás rendkívül időigényes, ezért irányítására, szervezésére nagy figyelmet kell fordítani. Arra kell törekedni, hogy a gyakorlati problémák jelentkezésekor a megoldást segítő kutatási eredmények már rendelkezésre álljanak. Ezt csak széles körű szakmai és gazdasági helyzetismeretre alapozott kutatásirányítás teszi lehetővé.

A kutatás tartalmi továbbfejlesztése (megújítása), a kutatás és a termelés kölcsönös kapcsolatainak eredményesebbé tétele, valamint az elért eredmények gyors hasznosítása érdekében kezdeményeztük fatermelési rendszerek kidolgozását. Tanulmányozva az iparszerű mezőgazdasági termelési

* Előadás az Erdészeti és Faipari Tudományos Ülés plenáris ülésén, Budapest, 1980. február 27.

rendszereket, úgy találtuk, hogy olyan komplex, hosszú időszakra szóló termelési rendszereket célszerű kialakítani, melyek szorosan egymáshoz kapcsolódó termelési folyamat rendszerekből épülnek fel. Véleményünk szerint a gazdasági reform teremtette helyzetben elsősorban ezek segíthetik elő az egy emberöltőt is meghaladó fatermelési ciklusban a minél nagyobb éves pénzügyi eredményekre való törekvés mellett a csak hosszú távon érvényre juttatható erdőművelési célkitűzések megvalósítását. Legfőképpen azért, mert a társult gazdaságok ezt önszántukból vállalják, és mert gondosan kimunkált, az egész termelési periódust átfogó rendszer alapján, nemesített fajták, fejlett technológiák és technika bázisán, korszerű üzem- és munkaszervezés szerint csinálják. Kezdeményezésünk nyomán nagy vita alakult ki, ami termékeny és hasznos volt. Négy vállalat — a Fagazdasági Kombinát, valamint a Kiskunsági, a Délalföldi és Nagyunsági EFAG — magáévá tette a kezdeményezésünket, s megbízott bennünket fatermelési rendszerek kidolgozásával.

A Fakombinát az elmúlt év nyarán kapta meg a szabad utat a termelési rendszer bevezetésére (48 575/1979. EFH). Indulásként a nyersanyagellátás érdekében mintegy 15 ezer ha-on rövid vágáskorban nagy fatömeget adó erdei-, lucfenyő és keménylombos forgács- és papírfa termelési rendszert vezetnek be. Itt valósítható meg maradéktalanul a vertikális integráció: a fatermesztés, a fakitermelés és a fafeldolgozás komplex egységbe foglalása.

Új lendületet adott a termelési rendszernek az Erdészeti és Faipari Hivatal, amikor ösztönözte a dunán-inneni erdőgazdaságok társulását nyár- és fenyőtermesztési rendszer bevezetése érdekében. A társaság alapító tagja: a Budavidéki Állami Erdő- és Vadgazdaság, a Délalföldi, a Felsőtisza, a Kiskunsági, a Nagyunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság (gesztor), valamint a Píli Állami Parkerdőgazdaság. Az általunk kidolgozott nyár- és fenyőtermelési rendszert a társaság még a mostani félévben felterjeszti a MÉM-hez elfogadásra. Az akác fatermelési rendszert pedig megbízásukból év végéig dolgozzuk ki.

A gazdasági környezethez és a termelés változó igényeihez való jobb alkalmazkodás, a szükséges kutatási rugalmasság elősegítése érdekében áttértünk az eredménycentrikus csoportkutatásra, a témacsoportok szerint középtávú kutatástervezésre, témacsoportonként készítjük el a kutatási alapterveket is. A témákat ezután olyan egy vagy legfeljebb 2—3 éves feladatnak tekintjük, melynek konkrét tartalma van, és melyről évente számot kell adni (egymondatos tervek). A korábbi hosszú átfutási idejű témák a kutatás kerekeinek megmerevedéséhez, a reagálóképesség csökkenéséhez, néha kényelmetlenséghez vezettek. A saját tématervvvel, témahitellel, segéderőkkel, műszerekkel rendelkező témafelelős témáját a többi kutatástól izoláltan próbálta megoldani. A témacsoportokon belül a rövid átfutási idejű témák révén mód van a szellemi és anyagi kapacitást a gyakorlat által legjobban igényelt kutatásokra koncentrálni.

Az intézet kutatásirányítási koncepciójába szervesen beletartozik az anyagi ösztönzés rendszere. A jutalom odaítélésénél a legfontosabb a gyakorlatban hasznosítható kutatási eredmény. A pályázati alapon elnyerhető jutalom kategóriái között nagy különbségek vannak, a legkisebb jutalomnak a legnagyobb ötszöröse is lehet.

Az így szervezett kutatásnak ki kell elégítenie az erdőgazdálkodás rövid- és középtávú igényeit. Célszerű ezért kapcsolatot fenntartani a kutatás-megrendelők, a kutatási szervezet és a potenciális eredményfelhasználók között, másképpen szólva a megrendelők, a vállalkozók és a fogyasztók között.

Ezekből ebből a célból egy-egy ERTI kísérleti állomáson bizottságokat hívtunk életre. Elgondolásunk szerint ezek évente néhány alkalommal összeülve, közreműködnek az éves témák kiválasztásában, a kutatás szervezésében, végrehajtásában és az eredmény realizálásában. Így megvalósítható a téma-csoportkutatások karbantartása, ha szükséges, minden évbéli időszerezésére. Így a felhasználók magukénak érezve a témákat, az eredményeket várhatóan gyorsan be is vezetik. Ezt a megrendelő-kutató-felhasználó kapcsolatot nemzetközileg párbeszédés módszernek nevezik, s legfőbb előnyének a célra orientált, rugalmas, gyakorlatias kutatás lehetővé tételét tartják. Nagy örömünkre szolgál, hogy a párbeszédben gyakran a megbízó szervek vezetői is részt vesznek, figyelemmel kísérik az előrehaladást és megvitatják kutatóinkkal az elért eredményeket. Ezeknek a párbeszédeknek már eddig is pozitív hatása volt az intézeti kutatásra.

A fatermesztési (erdőművelési) kutatási eredmények gyors bevezetését elősegíti az erdőművelő-gárda. Ezen a szakterületen nagy tapasztalattal rendelkező erdőmérnökök dolgoznak, akik jó szakképzettségük, újat kereső, kísérletező vénájuk folytán rendszeres kapcsolatot tartanak a kutatókkal. Közülük kerül ki az ERTI külső munkatársainak a többsége, akik anyagi ellenszolgáltatás nélkül közreműködnek az intézetnek szinte az egész országot behálózó tartam-kísérleteiben.

A fakitermelési kutatási eredményekre fokozottabban ráirányította a gyakorlatiak figyelmét a gazdasági reform, hiszen a munkák pénzbeli eredményei itt évente jelentkeznek. A főhivatású intézetek kutatásait az eredményfelhasználók gyakran gyors közgazdasági és munkaszervezési vizsgálatokkal egészítették ki. A fakitermelő gárda a kifejtettekből következően általában kevesli a főhivatású intézmények terveiben a fakitermelés fejlesztésére irányuló kutatások arányát.

Befejezésül legyen szabad rámutatni, hogy mind ez ideig megoldatlan a kutatási eredmények realizálásában részt vevők erkölcsi és anyagi elismerése. A termelésfejlesztést vállaló mérnököket elsősorban a szakmai elhivatottság, megszállottság, a lelkiismeret, a becsvágy hajtja, nem pedig az erkölcsi vagy anyagi elismerés. Nem sikerült létrehozni ez ideig a kutatóintézmények és az eredmények hasznosító vállalatok közös anyagi érdekeltiségét sem.